

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економічної теорії

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

з економічної теорії

На тему :

«АНАЛІЗ ПОПИТУ НА ГРОШІ В УКРАЇНІ»

Студентки 2 курсу

Групи ОПД – 21

Факультет обліку і аудиту

Напряму підготовки 7.03050901 обліку і оподаткування

Правове забезпечення підприємництва

Мирон Христини Мирославівни

Науковий керівник:

К.е.н., викл. Вірковська А.А.

Національна шкала: _____

Кількість балів: ___ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії:

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Тернопіль 2017

ПЛАН

ВСТУП

1. Теоретичні аспекти попиту на гроші.
2. Порівняльний аналіз попиту на гроші в Україні та світі.
3. Застосування оцінок грошового попиту в оптимізації монетарної політики НБУ.

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ЗМІСТ

ПЛАН.....	2
Вступ.....	4
Розділ I .Теоретичні аспекти попиту на гроші	6
Розділ II. Порівняльний аналіз попиту на гроші в Україні та світі.	13
РОЗДІЛ III. Застосування оцінок промислового попиту в оптимізації монетарної політики НБУ.....	23
ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	29

Вступ

Актуальність теми. Формування професійного світогляду та культури сучасного фахівця у сфері оподаткування неможливе без вивчення феномену всезагального еквіваленту обміну та його якостей, уявлень про найбільш загальні економічні закономірності. У цьому контексті питання чинників попиту на гроші посідає визначне місце, оскільки є важливою детермінантою монетарної та ринково - регуляторної політики. Актуальність обраного дослідження полягає у вивченні явища попиту на гроші і можливості наукового усвідомлення, з цих позицій, ефективного регулювання ринкових відносин через механізми та інструменти кредитно-грошового впливу на економіку. Крім того, цікавою з наукової точки зору є класифікація явища «попит на гроші» із врахуванням різних галузей наукового пізнання.

Попит на гроші - одне з ключових і найскладніших явищ ринку грошей. Його вивчення виявилось центральною проблемою сучасної теорії грошей, а успіхи в його пізнанні визначали розвиток цієї теорії в ХХ ст., відкривали можливості ефективного регулювання ринку грошей через механізми та інструменти грошово-кредитної політики. В Україні, де тільки формується цей ринок освоюються механізми та інструменти грошово-кредитної політики, вивчення попиту на гроші набуває особливого теоретичного та практичного значення. **Об'єктом дослідження** є попит на гроші в Україні. **Предмет дослідження** - формування попиту на гроші в Україні. **Метою курсової роботи** є дослідження та особливості формування поопиту на гроші.

Завдання формування оптимальної схеми і конкретних механізмів регулювання грошової маси в обігу є сьогодні надзвичайно актуальним. Старі випробувані монетарні інструменти - касовий і кредитний плани вже не придатні для ринкових умов.

Попит на гроші відрізняється від попиту на товари і послуги перш за все тим, що він представляє собою статичну величину, „запас“, а не потік. Коли ми розглядаємо попит на товари, то визначаємо потік товарів за певний період

[Введіть текст тут]

(день, тиждень, рік). Коли ж маємо на увазі попит на гроші, то визначаємо розмір суми ліквідних активів на даний момент. Узагальнено попит на гроші аналізують як запас активів, що входять до параметру грошової маси.

Його вивчення виявилось центральною проблемою сучасної теорії грошей, а успіхи в його пізнанні визначали розвиток цієї теорії в ХХ ст., відкривали можливості ефективного регулювання ринку грошей через механізми та інструменти грошово-кредитної політики.

В Україні, де формується цей ринок освоюються механізми та інструменти грошово-кредитної політики. Вивчення попиту на гроші набуває особливого значення, з різних точок зору.

Роль грошового ринку в національній економіці важко переоцінити. Останні півстоліття увага економістів найбільше звернута саме до проблем грошового обігу як головного пошквальноючого чиннику, що має вирішальний вплив на економічний розвиток держави. Рівновага на грошовому ринку має важливе макроекономічне значення.

Сучасна національна грошова система України має перехідний характер. Вона перебуває у стадії становлення і переходу до розвинених грошових структур ринкового типу. В перспективі система управління сукупним грошовим оборотом в Україні має відповідати міжнародним стандартам і вимогам.

Класична монетарна теорія виходить з того, що в умовах розвиненої ринкової економіки діє автоматичний механізм саморегуляції попиту і пропозиції. Тут ідеться про функцію захисних стабілізаторів, які автоматично спрямовують розвиток грошової системи в напрямку встановлення рівноваги. Звісно, мова йдеться про розвиток лише відповідної тенденції.

Розв'язання окремих питань, пов'язаних з грошовим ринком, його детермінантами та механізм формування рівноваги на ньому і впливу даної рівноваги на економіку країни досліджені в роботах Дж.М. Кейнса, Дж. Р. Хікса, М.І. Туган-Барановського та інших.[1]

Розділ I .Теоретичні аспекти попиту на гроші

Дослідженню питання грошей, грошової маси, збалансованості попиту та пропозиції грошей присвячені численні роботи іноземних вчених: Дж. Кейнса, Ф. Мишкіна, М. Фрідмена та інших. Широке відображення проблем в сфері теорії грошей, теорії та практики грошово-кредитної політики, використання інструментів грошово - кредитної політики знайшло в працях відомих українських вчених А. Гальчинського, Н. Костіної, В. Лисицького, В. Стельмаха, В. Ющенко та інших. Незважаючи на значну кількість напрацювань в даній площині, поки що відсутні глибокі комплексні розробки статистичного аналізу грошової маси, загалом, та збалансованості попиту і пропозиції грошей, зокрема. В роботах вчених увага приділяється в основному теоретичним аспектам вивчення збалансованості попиту та пропозиції на гроші, але без уваги лишаються система показників та методи статистичного аналізу[6].

Попит на гроші - потреба економічних агентів, включаючи домашні господарства, в грошах для проведення розрахунків та накопичення. Він залежить від обсягу угод в економіці, динаміки ВВП, зміни чисельності населення, рівня процентної ставки валютного курсу, інфляції.

Гроші - одне з найбільш важливих винаходів людства, їх поява сприяло розвитку обміну та торгівлі. [2]

Відповідність попиту на гроші забезпечується центральним банком при проведенні грошово-кредитної політики.

Визначення кількості грошей, необхідного для звернення, є важливою економічною задачею. Надлишок грошей призводить до інфляції, а недолік - до дефляції (падіння цін). Обидва ці явища підривають стабільність економічної системи. Завдання центрального банку полягає в запобіганні як інфляції, так і дефляції.

Виступаючи загальним еквівалентом, гроші мають найбільший попит, що підтверджує і такий класик економічної думки як А. Сміт: *«...кожна розумна людина на будь-якому ступені розвитку суспільства після появи поділу праці,* [Введіть текст тут]

природно, має намагатися так організувати свою справу, щоб постійно поряд з особливим продуктами своєї діяльності володіти певною кількістю такого товару, який, на його думку, ніхто не відмовиться взяти в обмін на продукти своєї діяльності».

На відміну від звичайного попиту на товарних ринках, який формується як потік куплених товарів за певний період, попит на гроші виступає як запас грошей, який прагнуть мати у своєму розпорядженні економічні суб'єкти на певний момент. Якщо такий запас грошей розглядати як елемент багатства, котрим володіють економічні суб'єкти, то попит на гроші можна трактувати як їхнє бажання мати певну частину свого портфеля активів (багатства) в ліквідній формі. Якщо власники портфелів активів віддають перевагу ліквідній формі, то це означатиме зростання попиту на гроші, і навпаки. Такий (портфельний) підхід до вивчення попиту на гроші був застосований Дж. М. Кейнсом, котрий назвав своє трактування попиту на гроші теорією переваги ліквідності.

Трактування попиту на гроші як явища залишку зумовлює істотну відмінність його від попиту на дохід, що є явищем потоку. Хоч ці два явища тісно переплітаються, проте вони не збігаються ні за обсягами, ні за напрямками і динамікою руху. Наприклад, економічний суб'єкт хоче мати в цьому місяці дохід 10 тис. грн., а запас грошей на кінець місяця - 4,0 тис. грн. Якщо на початку місяця у нього не було запасу грошей, то це означатиме, що його попит на гроші зріс на 4,0 тис. грн. Для його задоволення з доходу 10,0 тис. грн. він повинен витратити на поточні потреби 6,0 тис. грн., а 4,0 тис. грн. відкласти в запас. Проте він може задовольнити свій попит на гроші й іншим шляхом, наприклад, продавши частину наявних у його портфелі активів, що не належать до запасу грошей, зокрема акції, автомобіль чи квартиру, а виручку помістити в запас. Це значить, що попит на гроші не тільки по суті відрізняється від попиту на дохід, а й має відносно самостійні джерела задоволення.

Одне з перших теоретичних пояснень попиту на гроші дала класична кількісна теорія грошей. Її представники (Ж.Воден. Д.Юм, Дж.Мілль, Ш.-Л. Монтеск'є, І.Фішер) виходили з того, що кожен акт купівлі – продажу є [Введіть текст тут]

обміном певної кількості товарів на гроші. Отже, маса грошей в обігу залежить від кількості операцій (Т) в економіці протягом певного періоду часу, ціни типової операції (Р) та швидкості обміну грошей (V):

$$M * V = P * T$$

З часом складності визначення величини Т зумовили заміну її на фізичний обсяг випуску продукції (О), а під Р почали розуміти рівень (індекс) цін:

$$M * V = P * Q$$

Ця рівність відома як рівняння обміну І. Фішера. У його лівій частині — грошова маса з урахуванням швидкості грошового обміну (M x V), а в правій — товарне покриття даної грошової маси, грошовий, або номінальний, ВВП (P x O)[4].

З попередньої формули випливає, що:

$$M = \frac{P * Q}{V}$$

Інакше кажучи, величина попиту на гроші перебуває у прямій залежності від абсолютного рівня цін і фізичного обсягу виробництва, і в оберненій — від швидкості обігу грошей. Якщо припустити, що швидкість грошового обігу незмінна і мати за мету стабілізацію рівня цін, то держава повинна підтримувати темпи зростання грошової маси на рівні середніх темпів зростання фізичного обсягу ВВП (правило монетаристів)[4].

Іншою формою рівняння І. Фішера є так зване кембріджське рівняння:

$$M = k * P * Q;$$

де $k = \frac{1}{V}$ — фіксує частку граничних доходів окремих осіб, яку вони бажають мати у грошовій формі.

Багато хто з фахівців у структурі загального попиту на гроші розрізняють попит на гроші для операцій і попит на гроші з боку активів[4].

Попит на гроші для операцій (MD_t) пов'язується з обслуговуванням грошима операцій купівлі-продажу товарів, послуг і факторів виробництва. Гроші у цьому разі виконують функцію засобу обігу і платежу, а їх кількість залежить від номінального ВВП (V):

$$MD_t = f(V)$$

Дж.-М. Кейнс і його послідовники пояснювали існування такого попиту на гроші трансакційним мотивом поведінки людей. Водночас вони виділяли й близький до нього за своєю природою попит на гроші як тимчасовий засіб заощаджень (резерв) на випадок непередбачених подій у майбутньому, що обумовлене мотивом обережності. У сукупності ці види попиту створюють операційний попит на гроші.

Попит на гроші з боку активів (MD_a) виникає у зв'язку з тим, що частина доходів заощаджується для вигідного розміщення. Гроші в цьому разі виконують функцію засобу заощаджень.

Однак "портфель" можливих фінансових активів виявляється набагато ширшим. Власники заощаджень можуть зберігати їх на банківських рахунках/ у цінних паперах, у формі нерухомості, товарів тривалого користування, страхових полісів тощо. Причому все, що впливає на переваги щодо володіння будь-яким з цих активів, може вплинути і на величину попиту на гроші з боку активів у цілому (теорія "вибору портфеля" Дж. Тобіна).

Порівняємо, наприклад, володіння облігаціями і готівкою. Оскільки ринкова ціна облігацій не постійна, володіння ними пов'язане з більшим ризиком, ніж володіння грошима. З другого боку, володіння облігаціями дає право на одержання процента, який є альтернативною вартістю зберігання грошей як активу. Вибір між ліквідністю і цінними паперами визначає ставка процента (r): якщо вона низька, люди обирають ліквідність, тобто володіння більшою кількістю грошей як активів; коли ж ставка процента висока, вигідніше мати облігації, тому кількість активів у формі грошей зменшується.

Отже,

$$MD_a = f(r)$$

[Введіть текст тут]

У процесі такого вибору, на думку Дж.-М. Кейнса, виявляються спекулятивні мотиви поведінки людей, а попит на гроші з боку активів є спекулятивним.

Загальний, або сукупний, попит на гроші (MD) складається з попиту на гроші для операцій і попиту на гроші з боку активів:

$$MD = MD_t + MD_a$$

Графік попиту на гроші для операцій MD_t має вигляд вертикальної прямої, оскільки він залежить не від ставки процента за не грошовими активами, а від номінального ВВП.

Попит на гроші з боку активів MD_a (рис. 1) обернено пропорційний ставці процента.

Загальний попит на гроші MD (рис. 2) зсуває по горизонтальній осі криву попиту на гроші з боку активів на величину, яка дорівнює попиту на гроші для операцій.

При цьому ставка процента не повинна опускатися нижче деякого мінімально припустимого значення r_0 , інакше власник заощаджень віддасть перевагу збереженню своїх доходів у формі готівки.

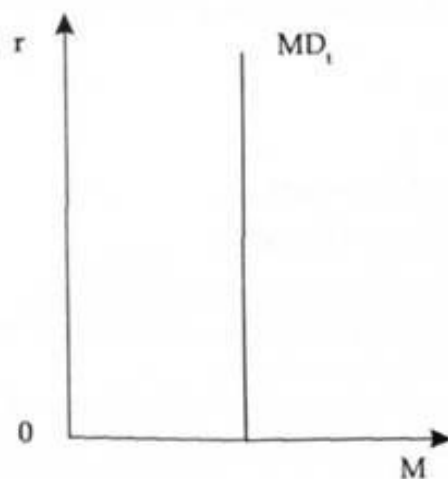

Рис.1.1.Графік попиту на гроші для операцій MD

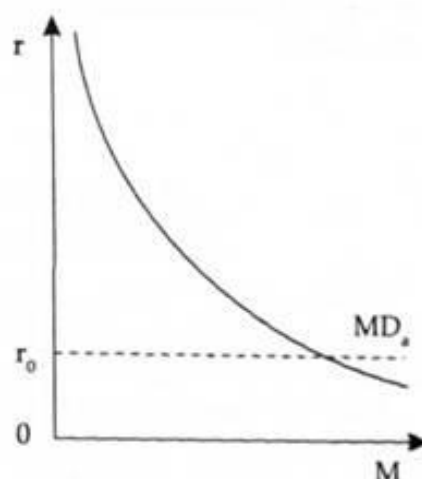

Рис.1.2.Попит на гроші з боку активів

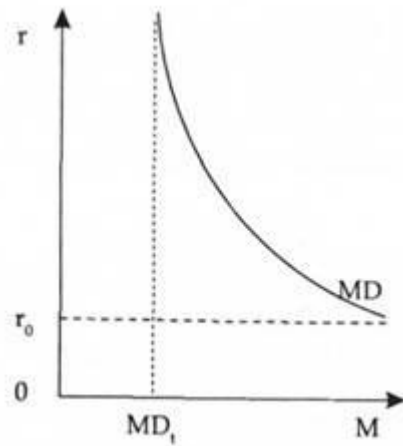

Рис.1.3. Загальний попит на гроші MD.

Деякі зарубіжні економісти не визнають відокремлення попиту на гроші для операцій від попиту на гроші з боку активів, У. Баумоль і Дж. Тобін, зокрема, вважають, що індивід, маючи певну кількість грошей для оперативних цілей, може інвестувати тимчасово вільні кошти і одержувати процент, але в певний момент вилучати їх для оплати поточних витрат. Причому чим вища ставка процента, тим менше коштів зберігатиметься у грошовій формі, і навпаки.

Водночас важливими факторами попиту на гроші вважаються: багатство індивідів; очікування змін у господарській кон'юктурі; рівень інфляції. Отже, пропонується єдина концепція попиту на гроші, згідно з якою він залежить від номінального ВВП і номінальної ставки процента з урахуванням інфляції:

$$MD = f(Y, r)$$

Отже, попит на гроші існує на певний момент, тобто це явище залишку, а не потоку. Тому зміна попиту на гроші не адекватна прагненню змінити поточні доходи. В ринкових умовах задовольнити зростання попиту на гроші можна без зміни поточних доходів економічних суб'єктів. Цього можна досягти через зміну активів, якими володіють вказані суб'єкти.

Під попитом на гроші розуміють бажання економічних суб'єктів мати в своєму розпорядженні певну кількість платіжних засобів (касу).

На практиці при розрахунку попиту на гроші, крім класичних чинників потрібно враховувати й специфічні чинники, які пов'язані з особливостями сучасного стану економічного розвитку країни: попит із боку держави в обсязі дефіциту бюджету; попит іноземних інвесторів; попит у зв'язку з боргами інших (крім держави) суб'єктів ринку (кредиторська заборгованість підприємств і заборгованість із виплат зарплат) тощо.

Розділ II. Порівняльний аналіз попиту на гроші в Україні та світі.

Трактування попиту на гроші як явища залишку зумовлює істотну відмінність його від попиту на дохід, що є явищем потоку. Хоч ці два явища тісно переплітаються, проте вони не збігаються ні за обсягами, ні за напрямками і динамікою руху. Наприклад, економічний суб'єкт хоче мати в цьому місяці дохід 50 тис. грн., а запас грошей на кінець місяця - 20,0 тис. грн. Якщо на початку місяця у нього не було запасу грошей, то це означатиме, що його попит на гроші зріс на 20,0 тис. грн. Для його задоволення з доходу 50,0 тис. грн. він повинен витратити на поточні потреби 30,0 тис. грн., а 20,0 тис. грн. відкласти в запас. Проте він може задовольнити свій попит на гроші й іншим шляхом, наприклад, продавши частину наявних у його портфелі активів, що не належать до запасу грошей, зокрема акції, автомобіль чи квартиру, а виручку помістити в запас. Це значить, що попит на гроші не тільки по суті відрізняється від попиту на дохід, а й має відносно самостійні джерела задоволення. За такого трактування попиту на гроші це явище набуває важливого значення в практиці управління грошовою сферою. Наявність попиту на гроші означає, що в його межах економічні суб'єкти триматимуть гроші в себе, не "викинуть" на товарний, валютний чи фондовий ринки і не порушать сформовану там рівновагу. Тому зростання попиту на гроші розширює економічну межу емісії 15 грошей, її зростання не зашкодить указаним ринкам, буде безінфляційним, приведе до підвищення рівня монетизації економіки.

У 2010 та 2012 рр., реальні грошові залишки (попит на гроші) збільшилися, грошова пропозиція розширилася, а рівень споживчих цін зростав набагато меншими темпами, що свідчить про зміцнення довіри громадян до банківської системи.

Швидке знецінення гривні у 2014 р. посилює інфляційні очікування, а також недовіру до політики уряду, що спричинило значне зниження попиту на гроші (темп зростання реальних грошових залишків знизився в 2014 р. проти

2013 р. на 25%). Паралельно зі зниженням рівня попиту на гроші можна було спостерігати і від'ємні темпи приросту реального ВВП. Люди вилучали свої вклади з банківських установ і здебільшого переводили їх у вільноконвертовану валюту. Посилювався тиск на курс гривні викликаючи макроекономічну нестабільність.

Таблиця 2.1.

Порівняльна динаміка індексів грошової маси, ВВП та інфляції в Україні за 2010 -2015 рр. [7]

Рік	Індекс ВВП у % до попереднього року		Індекс грошової маси (МЗ) у % до попереднього року	Індекс реальної гр.маси (МЗr) у % до попереднього року	Індекс споживчих цін (ІСЦ), у % до грудня попереднього року
	У порівняних цінах	У фактичних цінах			
2010	113,0		96,3	94,5	99,7
2011	104,1		113,7	122,7	130,0
2012	105,5		114,2	100,6	101,9
2013	100,2		107,8	128,6	138,1
2014	100,0		104,3	117,6	118,6
2015	93,2		114,8	105,3	93,6

Отже, серед головних чинників високого попиту на гроші можна виділити високі темпи економічного зростання та продовження процесу демонетизації економіки. Як свідчать дані табл. 2.1. грошова маса зростала швидшими темпами, ніж ВВП (як фактичних, так і в порівняних цінах) та ІСЦ. Розрахунки свідчать, що за 2010-2015 рр. показники випередження грошової маси порівняно з реальним ВВП лише в окремі роки узгоджуються з даними [Введіть текст тут]

світової статистики (коливались в межах 1,181 - 1,504). Грошова маса зростала випереджаючими темпами в порівнянні з ІСЦ лише в трьох роках: 2011, 2013 та 2014. В інші періоди можна спостерігати випередження ІСЦ. Але навіть при існуючому випередженні грошової маси попит на гроші є більшим, а частина емісії грошей конвертується у валюту і відбувається "втеча" грошей за межі країни. Це свідчить про відсутність економічно і статистично 15 обґрунтованих методик, які дозволили б узгодити динаміку дво важливих макроекономічних показників [8].

Для аналізу достатності або надлишковості грошової маси в обігу використовувався ВВП в фактичних цінах, оскільки в ньому відображаються не лише процеси створення вартості, але і процеси її перерозподілу, взаємодії реального і фінансово-посередницького секторів економіки. У зв'язку з цим вчені зазначають, що більш швидке зростання грошової маси в порівнянні з ВВП у постійних цінах не може використовуватися для оцінки достатності або надлишковості. При стабільних цінах або їх поступовому збільшенні коефіцієнти випередження грошової маси порівняно з номінальним або реальним ВВП є практично однакові. Водночас, економічна теорія не заперечує випереджаючого зростання грошової маси над реальним ВВП. Наприклад, М. Фрідмен для короткострокових цілей допускає середньорічний приріст грошової маси на 4-5% при середньорічному прирості реального ВВП на 3% і незначному зниженні швидкості обігу грошей [9].

Випереджаюче зростання показника, навіть при стабільній швидкості грошової маси, в Україні пояснюється, по-перше, тінізацією економіки, і по-друге, тим що ВВП не відображає загального обсягу угод в економіці країни [10]. Важливе значення має коефіцієнт еластичності, який є відносною величиною, і показує на скільки відсотків змінюється обсяг грошової маси при зміні реального ВВП або ІСЦ на 1%. Розрахунок коефіцієнтів еластичності, які дозволяють обґрунтувати висновки щодо раціональності формування обсягу грошової маси, наведено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2.

Коефіцієнти еластичності грошової маси в Україні за 2010 - 2015 рр.

Рік	Коефіцієнт еластичності, %		
	по доходу		По споживчих цінах
	ВВП у фактичних цінах	ВВП у порівняльних цінах	
2010	-2,36	-	-2,71
2011	0,18	0,60	0,35
2012	9,17	23,67	11,50
2013	0,01	0,27	0,03
2014	0,00	0,24	0,01
2015	-	2,79	4,30

Як видно з табл.2.2, в Україні відбувалася невідповідність темпів зростання ВВП та грошової маси. Наприклад, у 2012р. зростання реального ВВП на 1% призвело до зростання грошової маси на 9,17%. Отже, можна спростувати твердження монетаристів щодо забезпечення певного приросту грошової маси для підтримки помірних темпів інфляції в Україні. Також не підтверджується і постулат про те, що єдиною необхідною та достатньою умовою, яка визначає темпи інфляції, є зміна темпів зростання грошової маси [11].

Монетаристи вважають, що динаміка цін визначається повністю пропозицією грошей, а точніше незбалансованістю попиту та пропозиції на гроші, але ціна є результатом дії багатьох факторів (наприклад конкуренція на ринку, ціни на енергоресурси, науково-технічний прогрес, продуктивність праці, державне регулювання ринків та інше), яка більше сама впливає на попит і пропозицію грошей. Тому в більшості країнах світу центральні банки відмовилися від монетарного таргетування інфляційного процесу, так як

[Введіть текст тут]

встановлення діапазонів зростання грошових агрегатів протягом багатьох років не давали корисних результатів. В Україні, також є всі умови для відмови від монетарного таргетування інфляції.

Рис. 2.1. Динаміка темпів зростання грошової маси, індексу споживчих цін та цін виробників за 2010-2015 рр. в Україні.

Порівняння динаміки грошової маси, індексу споживчих цін та цін виробників свідчить про неоднозначні тенденції (рис.2.1.). Тенденції вказують на те, що в Україні відсутня пряма залежність між темпами зростання грошової маси та інфляцією. Особливо цікавим є порівняння індексів споживчих цін та цін виробників. По суті ці два показники можна розглядати як інфляцію попиту та пропозиції, і відображати вони повинні схожу тенденцію. В дійсності, можемо побачити, що індекси, в окремі роки, коливаються в різних діапазонах. Монетаристи, як послідовники кількісної теорії, вважали швидкість грошей постійною. Проте, статистичні дані в багатьох випадках свідчать про зміну швидкості обігу грошей в умовах економічного циклу. Тому для усунення такого протиріччя М. Фрідмен використав поняття "перманентний дохід", який визначався на базі минулих і поточних показників як середній очікуваний рівень. У структурі національних економічних систем на зміну трансакційного попиту на гроші впливає система чинників (рис.2.2.)

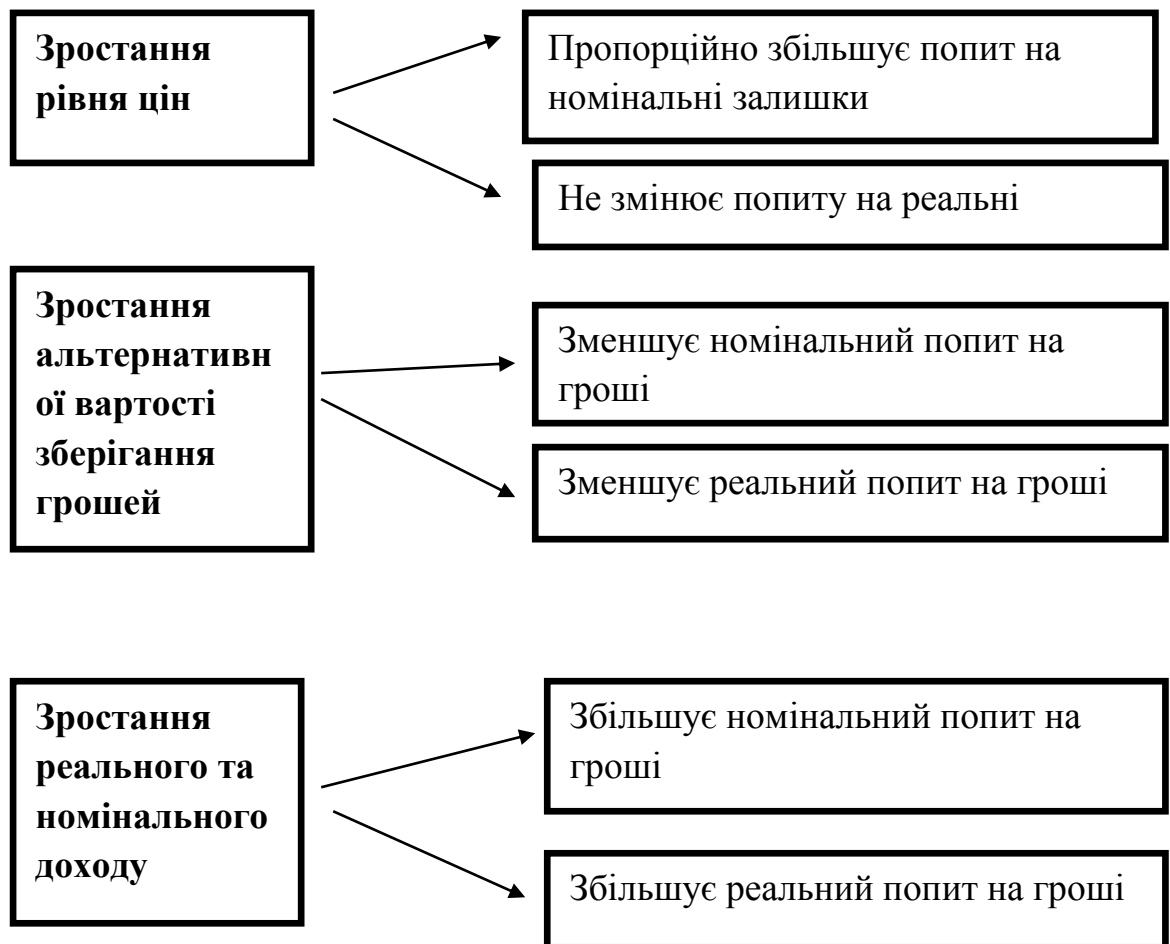

Рис.2.2. Система чинників впливу на зміну транс акційного попиту

Одним із головних завдань монетарної програми НБУ є визначення реального попиту на гроші з боку економічних агентів відповідно до зростання виробництва для безінфляційного розширення грошової маси [12]. Основні науково-практичні результати роботи дають підстави зробити такі висновки: - запропоновано статистичне забезпечення дослідження попиту на гроші в Україні; - встановлено, що основою формування попиту на гроші, а отже і основним індикатором його зростання є реальний ВВП; - практичними розрахунками доведено відсутність зв'язку між реальними грошовими залишками та ІСЦ, що підтверджує тезу про неінфляційне розширення грошової маси для забезпечення попиту.

Збалансованість обсягу грошової маси відповідно до потреб економіки є одним з основних факторів стабільного розвитку країни. У довгостроковій перспективі збалансованості грошової маси буде сприяти поживлення [Введіть текст тут]

економічної та інвестиційної активності, стан платіжного балансу та збалансованість бюджету, підвищення реальних прибутків суб'єктів господарювання та доходів населення, зростання споживчого попиту (а особливо на товари довготривалого користування). Національний банк повністю контролює резервні гроші та створює базис грошового обігу в країні. Саме він відповідає за емісію готівки, встановлення норм резервування та рефінансування комерційних банків. На підставі методологічних принципів статистичного забезпечення управління узагальнено та доповнено систему показників попиту грошей (рис.3.2.)

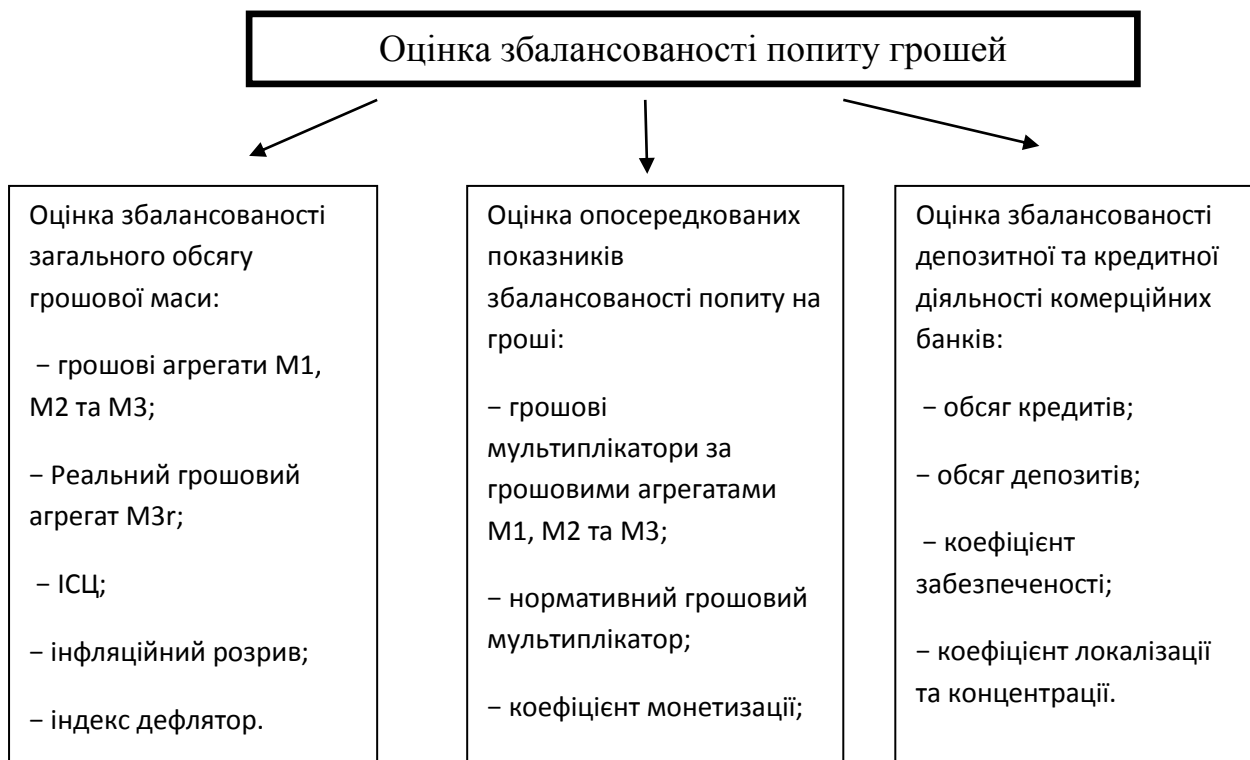

Рис. 2.2. Система показників попиту грошей

Оцінювання збалансованості передбачає порівняння реальної грошової маси (попит на гроші у минулих періодах – М3r [12] та грошового агрегату М3 (пропозиція грошей). Як видно з рис.2.2, за період 2008 -2014 рр. в Україні відбувалось зростання реального грошового агрегату М3r (розрахованого як на основі помісячних даних ІСЦ, так і на основі акумульованих даних - січень 1996 р.=100%), на фоні зростання номінальної грошової, що є основним

фактором стабільності національної грошової одиниці (виключенням є 2014 р.). Тобто, суб'єкти економіки з кожним роком все більше платежів здійснювали за допомогою гривні, тим самим збільшуючи попит на неї.

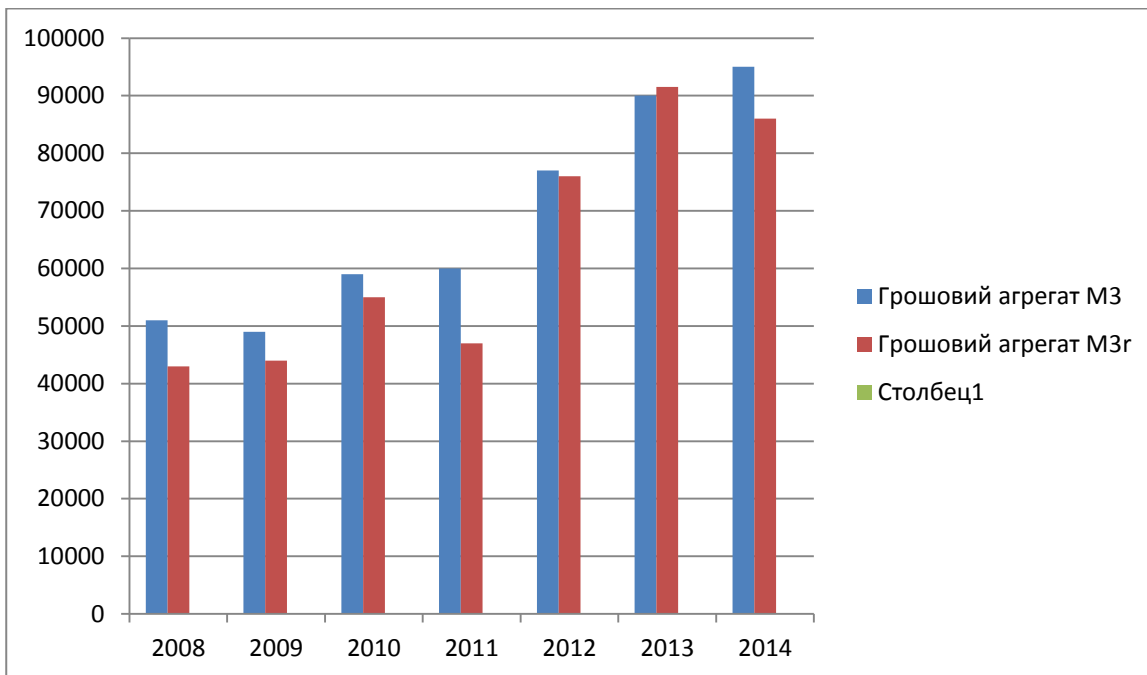

Рис.3.3. Динаміка номінальної та реальної грошової маси в Україні за 2008-2014 рр.

В даному аспекті виникає декілька дискусійних питань. Так, при визначенні реальних касових залишків, на індекс споживчих цін дефлюється вся грошова маса, але ігнорується той факт, що до її обсягу включаються кошти в іноземній валюті, на які не впливає інфляція в Україні. До того ж, потрібно враховувати і той факт, що індекс споживчих цін відображає лише економічну поведінку кінцевих споживачів товарів та послуг, а поведінка виробників (індекс цін виробників) при розрахунку реальної грошової маси випадає з розрахунків, хоча і має не менший вплив. Таким чином, порівняння даних показників в аспекті збалансованості грошової маси є доволі умовним. Зміна в часі грошової маси та інфляційного розриву показує розбіжності між реальними та номінальними грошовими агрегатами МЗ, які були викликані інфляцією та іншими вагомими чинниками (таблиця 3.3.)

Таблиця 2.3.

Грошова маса та інфляційний розрив в Україні за 2008-2014 рр.

Рік	Грошов.агрегат МЗ,млн.грн.	Реальний грош.агрегат МЗr, млн.грн.	Інфляційний розрив,млн.грн.(МЗ- МЗr)	Інфляційний розрив; ІСЦ січень 1996=100,млн.грн.
2008	515727	421690	940437	354910
2009	487298	420447	66851	289341
2010	597872	546501	51371	324493
2011	601165	556634	44531	302111
2012	773199	768587	4312	386248
2013	908994	911729	-2735	455451
2014	95678	853459	103269	427625

Наведені в табл.2.3. дані дозволяють зробити висновки, що при помірних темпах інфляції економіка може добре поглинати приріст грошової маси, тобто попит і пропозиція урівноважуються. Це свідчить про адекватну реакцію та довіру до грошово-кредитної політики в країні. Показовим є приклад 2013 р., коли інфляційний розрив за даними на кінець року становив -2735 млн. грн. – попит перевищив пропозицію. Оскільки, грошова маса та інфляція має значні коливання в середині року, поряд з річними показниками розглядаються і помісячні дані. Значення інфляційного розриву попиту та пропозиції грошової маси на основі річних показників (даних на кінець року) та суми помісячних показують доволі різні результати. Розрахунки довели, що агреговані місячні показники більш чутливо реагують як на зміну грошової маси, так і інфляції: значення більшості показників інфляційного розриву за агрегованими місячними даними виявились меншими за річні. Кумулятивний інфляційний розрив мав постійну тенденцію до зростання, що є доволі очевидним фактом, який пояснюється розвитком економіки та кумулятивним ефектом від інфляції.
[Введіть текст тут]

Отже, можна зробити висновки, що для характеристики інфляційного розриву між попитом та пропозицією грошей (а отже і для висновків щодо збалансованості) доречніше використовувати показник, розрахований на основі агрегування помісячних даних.

РОЗДІЛ III. Застосування оцінок промислового попиту в оптимізації монетарної політики НБУ.

Монетарна політика — політика держави, через яку уповноважена державою інституція контролює обсяг пропозиції грошей з метою встановлення цінової стабільності, сприяння економічному зростанню, дотриманню рівня безробіття населення на низькому рівні.

Монетарна політика може бути стимулюючою (експансивною) у разі пом'якшення монетарних умов, зазвичай, зниження відсоткових ставок (або ж збільшення темпів зміни пропозиції грошей понад ustalений рівень). Експансійна політика використовується для подолання рецесії, оскільки призводить до зростання сукупного попиту, таким чином стимулюючи економічне зростання та знижуючи рівень безробіття. В звичайний час подібна політика призводить до прискорення інфляції.

Інструменти монетарної політики представлені на рис.3. Розглянемо деякі з них докладніше.

Операції на відкритому ринку - це найбільш застосований інструмент грошово-кредитної політики в країнах з високорозвинутими економіками. Сутність операцій на відкритому ринку полягає в тому, що, купуючи цінні папери на ринку, НБУ додатково спрямовує в оборот відповідну суму грошей і цим збільшує банківські резерви, внаслідок чого потім збільшується і загальна маса грошей в обороті. Продаючи цінні папери зі свого портфеля, він вилучає на відповідну суму банківські резерви, а згодом зменшується і загальна маса грошей в обороті. У результаті цих операцій відповідно збільшується чи зменшується пропозиція грошей, що впливає в кінцевому підсумку на кон'юнктуру товарних ринків.

При здійсненні операцій на відкритому ринку купівлі-продажу казначейських векселів та облігацій (взаємодія НБУ з Урядом) НБУ забезпечує:

- ✓ бездефіцитне фінансування державних витрат, а звідси - управління на цій основі державним боргом;
- ✓ надання об'єктам ринкової економіки надійних і високоліквідних інструментів для тимчасового розміщення власних фінансових ресурсів;
- ✓ надання можливості центральному банку економічними засобами впливати не лише на попит і пропозицію грошей, а й на співвідношення їхніх структурних агрегатів.
- ✓ Стримуюча політика, зазвичай, використовується задля уповільнення інфляції через протилежний стимулюючий політиці, а саме охолоджуючий вплив на економічне зростання.

Іншою основною складовою державної політики, є фіскальна політика, яка проводиться Урядом та складається з двох її напрямків — **податкової** (види та норми податків), а також **бюджетної політики** (політика видатків).[13]

Діяльність НБУ спрямована на виконання функцій та завдань, які визначені Конституцією та законами України.

В Законі України «**Про Національний банк України**» визначено пріоритетність цілей при виконанні Національним банком України своєї основної функції, відповідно до Конституції України, це : забезпечення стабільності грошової одиниці України. Пріоритетом грошово-кредитної (монетарної) політики, визначено досягнення та підтримку цінової стабільності в державі. Також, у цьому законі зазначається, що цінова стабільність — це збереження купівельної спроможності національної валюти шляхом підтримання у середньостроковій перспективі (від 3 до 5 років) низьких, стабільних темпів інфляції, що вимірюються індексом споживчих цін.

Проведення грошово-кредитної політики упродовж найближчих років виходитиме з необхідності сприяння поступовому зниженню темпів інфляції, маючи на меті забезпечення досягнення середньострокової інфляційної цілі — 5 % наприкінці 2019 року.

Пріоритетною метою грошово-кредитної політики є: досягнення та підтримка цінової стабільності в державі, головним критерієм чого

розглядається досягнення та підтримання в середньостроковій перспективі (від 3 до 5 років) низьких стабільних темпів інфляції, що вимірюються індексом споживчих цін у межах 3 — 5 % на рік. Для досягнення пріоритетної мети вживатимуться заходи, щодо стабілізації та збалансованого розвитку валютного ринку

Україна перебуває у глибокій і системній кризі, яка стосується всіх аспектів суспільного життя. Але особливо рельєфно виявляється у грошово-кредитній сфері. Найважливішим інструментом регулювання процесів у цій сфері є грошово-кредитна політика. Тут неправильні підходи й рішення призводять до мільярдних втрат, негативно позначаються на стані економіки і громадян. НБУ вже піддавався серйозній критиці, в тому числі на сторінках DT.UA.

Сьогодні ж важливіше зосередитися на пошуку прийнятних рішень, які відповідали б ситуації. Щоб бути успішними, грошово-кредитна політика повинна бути адекватною в умовах України, а не орієнтуватися на абстрактні схеми й стандарти, отримані, як правило, на базі узагальнення досвіду функціонування доволі збалансованих економік розвинених країн. Але й там зараз застосовується так звана нетрадиційна монетарна політика, в основі якої лежить "кількісне пом'якшення", яке насичує економіку грошима, або, грубо кажучи, заливає грошима щілини й провали в економіці та фінансах, не даючи їм продовжувати свою руйнівну дію.

Сполучені Штати, здійснюючи політику кількісного пом'якшення, влили в економіку 3,6 трлн дол. Європейський центральний банк з березня 2015 р. по вересень 2016 р. має намір випустити 1,1 трлн євро. І це не призводить до зростання інфляції [5].

У США за три останні роки (з 1 липня 2012 р. по 31 травня 2015 р.) інфляція становила 3,34% (у середньому по 1,11% за рік), хоча оптимальним вважається її рівень менше, але близько до 2% на рік. У ЄС інфляція за три роки (2012–2014) становила 4,1%, при цьому 2014-го вона була нульовою, а з жовтня 2014-го по січень 2015-го спостерігалася дефляція з коливаннями від мінус 0,02 до

мінус 1,27%. Як відомо, дефляція і дуже низька інфляція вважаються менш шкідливими, ніж висока інфляція.

В Україні нині проводиться інша політика, спрямована на стримування зростання грошової маси, яка з січня 2014-го по травень 2015-го збільшилася лише на 6%. Не можна сказати, що ця політика неправильна. У нашій країні, гроші, одержувані населенням, вихлюпуються на споживчий і частково на валютний ринки.

Отримувані банками гроші йдуть значною мірою не в реальний сектор, (оскільки виробництво падає, а ставки за кредитами непосильні для підприємців), а збільшують тиск на обмінний курс. Тому монетизація економіки через традиційні канали, не приводить до стимулювання зростання виробництва, а створює інфляційний і девальваційний тиск. Необхідні інші механізми введення грошей в економіку, які не провокували б інфляції та девальвації.

У розвинених країнах, гроші, що випускаються центральними банками, потрапляють насамперед на фінансові ринки, які значною мірою відірвалися від реальної економіки і можуть деякий час жити своїм власним життям, примножуючи фіктивне багатство, представлене цінними паперами. [11]

По суті, тут центральний банк виконує свою функцію забезпечення грошима процесу реалізації створюваної вартості. Це також, позитивно впливає на загальний рівень кредитних ставок і зростання виробництва. Такий порядок створює альтернативний діючому механізму введення грошей в економіку, який дає змогу стимулювати виробництво, утримуючи помірну інфляцію і скоординований з нею рівень девальвації та спрямовуючи рух відсоткових ставок за низхідною траєкторією.

ВИСНОВКИ

Попит на гроші - одне з ключових і найскладніших явищ ринку грошей.

Його вивчення виявилось центральною проблемою сучасної теорії грошей, а успіхи в його пізнанні визначали розвиток цієї теорії в ХХ ст., відкривали можливості ефективного регулювання ринку грошей через механізми та інструменти грошово-кредитної політики.

В Україні, де тільки формується цей ринок освоюються механізми та інструменти грошово-кредитної політики, вивчення попиту на гроші набуває особливого теоретичного та практичного значення.

Монетарна політика, яка проводилась в Україні до сьогодні, була орієнтована, здебільшого, на досягнення відповідних значень макроекономічних показників, насамперед розміру інфляції. Проте доведення монетарних показників до значень, рекомендованих МВФ, зумовило нехтування процесами в реальному секторі економіки. Економічна політика спрямована на боротьбу з наслідками - інфляцією, а не з причинами її виникнення, які приховані в неефективній структурі економіки, застарілій технологічній базі, низькій конкурентоспроможності тощо.

Намагання досягнути показників монетарної стабільності не сприяє роз'ясненню актуальних проблем реформування економіки України. Однією із найактуальніших проблем подальшого розвитку української економіки є проблема управління процесом формування попиту на гроші.

У сучасних умовах формування попиту на гроші має бути скоординоване з широким діапазоном чинників, пов'язаних як із монетарною сферою, так і з іншими сферами економіки, які зазнають постійної трансформації.

В умовах, коли нестабільність економічної системи піддається форсованим впливам, як із середини, так і ззовні, будь-який інструмент може бути корисним. Тому регулювання попиту на гроші як потенційний важіль повинно активно використовуватись у розробці як антикризових, так і поточних заходів державного управління.

Згідно із дослідженого нами матеріалу, можна сформувати основні напрямки оптимізації монетарної політики:

1. зменшити питому вагу готівки у грошовій масі шляхом розширення безготівкових розрахунків;
2. провести легалізацію доходів та вивести із їх із тіні;
3. зменшити кількість пільг для окремих юридичних осіб;
4. підвищит ефективність використання бюджетних коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Попит на гроші. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/10020219/finansi/popit_groshi
2. Розділ «Основні тенденції валютного ринку України за червень 2014 року» / Національний банк України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58039>.
4. Статистичний випуск: Грошові агрегати, травень 2014 /Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=66232>>.
5. Інтернет-портал Censor [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://censor.net.ua/news/290964/nbu_vydal_bankam_bolee_101_mlrd_griven_kreditov_refinansirovaniya_smi>.
6. Сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Розділ «Процентні ставки за активними і пасивними операціями НБУ» / Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>>
8. Розділ «Основні тенденції валютного ринку України за червень 2014року» / Національний банк України [Електронний ресурс]. — Режим доступу:<http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58039>.
9. Розділ «Офіційний курс гривні щодо іноземних валют» /Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.bank.gov.ua/control/uk/curmetal/detail/currency?period=daily>>.
10. Сучасні банківські технології у сфері готівкового обігу: етапи становлення та перспективи розвитку.// Вісник Національного банку України 2009р. N 12 с 3-6.
11. Круш П.В., „Макроекономіка” Круш П.В., Тульчинська С.О. Київ – 2008

12. Гриценко О. Гроші та грошово-кредитна політика. — К.: Основи, 2009. — 250с.
13. Савченко А. Г., Пухтаєвич Г. О., Тітьонко О. М. Макроекономіка. — К.: Либідь, 2006.- 260с.
14. Ковальчук В.М. Макроекономіка. — К.: МАУП, 2002. — 270с.
15. Ющенко В. Гроші: розвиток попиту та пропозиції в Україні / Ющенко В., Лисицький В. — [2-е вид., перероб. і доп.]. — К. : Вид. дім “Скарби”, 2000. — 336 с.
16. Поплюйко Я. В. Статистичний аналіз динаміки грошової маси в Україні [дисертація] / Я.В.Поплюйко – К., 2008.
17. Петрик О. Цілі та основні режими сучасної монетарної політики / О. Петрик // Вісник НБУ. — 2006. — № 6. — С. 6—13
18. Лисицький В., Знову про гроші та борги в економіці України / В. Лисицький, О. Руднев, І. Лисицький // Вісник НБУ. — 2000. — № 1. — С. 17—21.
19. Панчишин С.М.,Островерх П.І.,Буняк В.Б.,Ватаманюк З.Г.,Сохецька А.В. Аналітична економія : макроекономіка і мікроекономіка : підручник: у 2-х кн., Кн.1 : Вступ до аналітичної економії. Макроекономіка. — К. : Знання, 2009. — 723 с.
20. Бандурка О. М. Гроші та кредит / О. М. Бандурка, В. В. Глущенко, А. С. Глущенко. — Львів : Магнолія 2014. — 368 с.